

Lustrum

Sollemnia aedificii a. D. MCMXI inaugurati

Separatum

Lustrum

Ménesi út 11–13.
Sollemnia aedificii a.D. MCMXI inaugurati

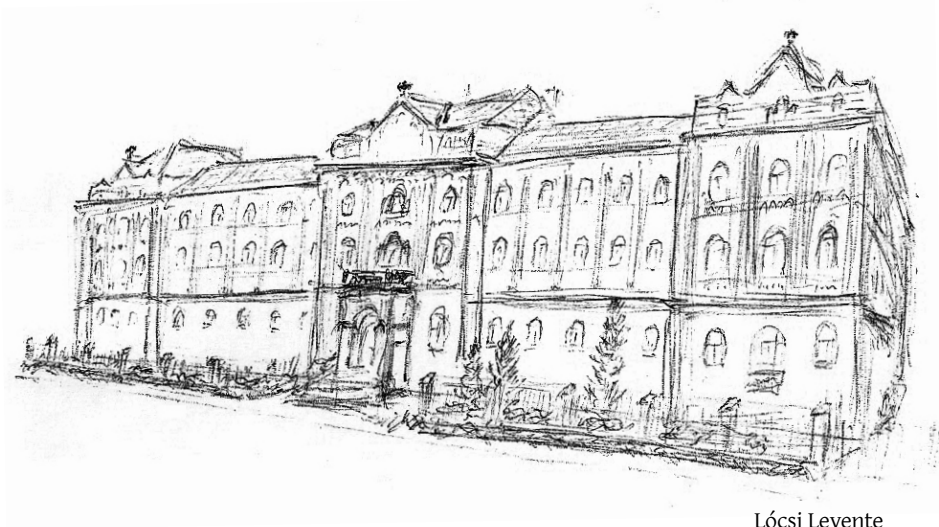
Ediderunt
László Horváth, Krisztina Laczkó, Károly Tóth,
et
András Péterffy (Appendix)

Typotex Kiadó–Eötvös Collegium
Budapest, 2011

Sumptibus NKA

nka
Nemzeti Kulturális Alap

© Auctores et compositores, 2011
ISBN 978 963 279 441 9

Lócsi Levente

Galántai Ambrus

Szubjektív történelem

Az Eötvös Kollégium a '60-as évek második felében

Emlékképek kavarnak bennem. Barátok, szerelmek, lábszárcsörgéses gólok, szívfacsaró dalok, beszédes Ménesi úti fák. Lépcsők, amelyek most Mount Everestként meredeznek előttem. A bejárat előtt ácsorgó ötágú fa, jobbra egy telefonkabin, az ötödéves Losonczy ül benne.

Nem vics: nem áll, hanem ül, amit egy maximum kétemberes fülkében elképzelhetetlennek gondolna az ember. A lábait a telefonkönyv tartóhevedereire és magára a telefonkönyvre rakja, de azt már nem látom tisztán, hogy a fenekét mire, milyen keskeny peremre támasztja. A telefonálás időtartamát nem méri és nem korlátozza még semmilyen automatizmus, csak a fülke ablakára rajzolt sorban álló és öklüket rázó emberek stilizált képe, meg egy fölírás inti a telefonálót az önmérsékletre: „Gondoljon arra, hogy más is szeretne telefonálni.”

A tekintélyes megjelenésű, mély hangú Losonczy – a keresztnevét ne kérdezd – szálfatermetű angol szakos fiatalember, a Fegyelmi Bizottság elnöke és egyszerre az Eötvös Kollégium párttagjainak tekintélyes tisztségviselője. Ráadásul ötödéves, vagyis addig telefonál, ameddig akar. No, itt ma már nem telefonál rajta kívül senki! Vagy mégis? Losonczy szedelőzködik.

A telefon hatvan fillérért megvásárolható tantusszal működik. Vagy kattogtatással. A régi típusú, tantuszos telefont könnyebb kattogtatni, mert annak mezevebb a tartása, könnyebben felveszi a ritmust. A későbbi, alumíniumból készült forintos telefon karja összevissza hajladozik, lassan tér vissza a helyére, nehezebb vele elkapni a megfelelő tempót. Márpedig a hívószámok megfelelő ütemű lekopogásán múlik a kattogtatás sikere, a bűgő hang megjelenése a telefonkagylóban („Hahó! Most indulok a menzára. Ott találkozunk, jó?”). Nincs mese, takarékoskodni kell, az ember önmaga tartja el önmagát – meg az ösztöndíját vesztett barátnőjét. Takarékoskodni kell, és különböző forrásokból kiegészíteni az ösztöndíjat: film- és színházi statisztálással, nyelvtanítással, TIT-előadások ellenőrzésével, vagonkirakással, az ebéd- és vacsorajegyek eladásával. Vagy pincei gyűjtőkészítéssel, hajnali irodabefűtéssel, mint a Csuday meg a Koloszár.

Csapatostul megyünk vacsorázni. A piaristáktól elorozott bölcsészkar épület Erzsébet híd felőli oldalán van a menza utcai bejárata. Lánc övezi a híd felől, amely hosszan követi a Váci utcába bekanyarodó járdát. A Váci utca túloldalán ugyanez a helyzet. A 68-as és a 19-es villamosok megállója a Klotild palota két ikerépülete közt húzódik, két egymással farkasszemet néző járdaszigettel.

A rendőrök nem szeretik, ha a villamosról leszállva a Váci utca elején a láncok átlépésével rövidítjük le a menzára vezető utat. Mi sem szeretjük a rendőröket. A Toportyán (a rádióban és a tévében évek múlva Győrffy Miklós álneven szerepel majd) ugyan elmagyarázza egyiküknek, hogy Euklidesz nyomán tudjuk, hogy két pont között a legrövidebb távolság a két pontot összekötő egyenes szakasz, a rendőrök kitartóan a térben és időben hosszadalmasabb kerülőútra próbálnak rászorítani bennünket. A Totoche (alias Giday Árpád) különösen a begyűkben van, rá már vadásznak. „Gyerekek, van egy futásom!” – veti oda nekünk, aztán nekiiramodik, és a két rendőr elől eltűnik a Váci utca forgatagában. A rendőrök mérgűkben tőlünk akarják megtudni a Totoche nevét és adatait, de hát honnan tudnánk mi egy véletlenül mellénk sodródott járókelő adatait?

A menzán általában jó társaság verődik össze: egyeseknek van vacsorajegyűk, másoknak nincs. Az ellátásban megbízhatóan működő technikák segítenek. Olyan még nem volt, hogy valaki éhen maradt. Egyetlen jeggyel néha 4–5 embert lehet jóllakatni, és többnyire még repetát is kapunk. A pult másik oldalán vacsoraadagokat kimérő Icuka kedvel bennünket. Az asztalnál Toportyán arról beszél, hogy a monoton hanghordozású egykori ávós (ahogy Latinovits egyszer a képébe vágta) Komlós János és Hofi Géza „ellenzéki” humora korántsem ellenzéki. Ők valójában pártmegbízatást teljesítenek, a kritika és a szólásszabadság valóságosságát hivatottak bizonyítani szocialista társadalmunkban. A bicebóca Rudi (akinek a neve a Nyugati pályaudvar síneivel párhuzamosan futó utca névtábláin olvasható) azt bizonygatja: mindenkinek elemi érdeke, hogy minőségi besúgója legyen, mert ő megvédheti megfigyeltjét a primitív vádaktól. „Akinak van esze, szert tesz egy »megbízható« besúgóra, és attól kezdve nyugodtan alhat.” Szóval csupa hasznos dolgot tud meg itt az ember.

A kollégiumba tipikusan a menzáról tér meg a kollégista. Vagy moziból, időnként színházból, nagyon gyakran pedig a Ráday utcai lánykollégiumból. (Az is előfordul, hogy onnan csak másnap.)

Ó igen, a kollégiumba vezető lépcsők, most már fel kéne menni rajtuk!

A Móricz Zsigmond körtér felől olyan az egész, mint egy megkonstruált mennybemenetel, amelyet az igaz hívő térden és hason csúszva tesz meg a lépcsősor tetején magasodó szentélyig. Szamarkandban, Timur Lenk városában van így kialakítva a zarándokút: mélyről indítva, egyre följebb, egyre több lépcsőt leküzdve és egyre több imát elmormolva juthat el a földi halandó az égiekkel érintkező szentélybe.

Már itt vagyunk a Ménesi úton, fák bólogatnak körös-körül. Kicsit balra, aztán jobbra, föl a külső lépcsőn, aztán a belső lépcsőn, és íme itt a földszinti előtér, a kicsit megemelt portásfülkével. A portás néni – bár eszembe jutna a neve, mondjuk Ilonka néni – a hangosbmondón szólít valakit a portával szembeni telefonfülkébe: Huán Kabelló – mondja így, magyarul – telefonhívása van!

A fülke mellett az ajtó irányában levélszekrény, ábécésorrendben betűk sorakoznak a nyitott fiókok alsó peremén. Mellette, már közvetlenül a bejárati ajtónál asztal, rajta füzet az este 11 óra utáni hazaérkezések önkéntes regisztrálása céljából. A füzetben rubrikák: dátum, a kimaradó neve, a kimaradás oka. Mivel a beírások valóságosságát senki sem ellenőrzi, tele van szellemesnek szánt beírásokkal, egymást ugrató-égető álnevekkel. A kimaradó neve: Lúdas Matyi, a kimaradás oka: Döbrögi földesúr. A kimaradó neve: Vitya, a Költő, a kimaradás oka: sínek és vonatok. A kimaradó neve: Duma Demeter, a kimaradás oka: permanens nemi élet. („Duma Döncinek” én vagyok a keresztapja. Egy heves ideológiai vita hevében halálosnak szánt sértést vágok a fejéhez: „Dönci, te olyan hülye vagy, hogy előbb-utóbb még KISZ-titkár lesz belőled!” S mit ad Isten?) Akár hiszitek, akár nem: szeretem ezt a megtévedt bárányt. Az Eötvös Kollégiumban mindenkit szeretek, bár nem egyformán.

Fölfelé vezető lépcsők: megyek tovább. A lépcsőfordulónál egy pillanatra megállok. Athéni Iskola, Raffaello értelmezésében. Minden tisztelem a közepről felém induló Platóné és Arisztotelészé, meg a velük láthatóan organikus kapcsolatban álló többi tudós görögé, de a tekintetem újra és újra a lépcsőkön különcködő Diogenészre téved. A viselkedési elvárásokra fittyet hányó, öntörvényű, szakadt, az anyagiakat, a társadalmi érvényesülést, ranglétrát, kényelmet, tisztos polgári életformát megvető, elutasító, puritán lázadó sokban emlékeztet korosztályom, a Rózner által később „Nagy Generációnak” nevezett nemzedék alapállására. Igen – bizonygatom magamnak –, mi egészen mások vagyunk, mint az előttünk járók, kívül-belül egyaránt. Ezt a Csomós, a Dobai meg a többiek, fiúk és lányok alaposan el fogják magyarázni a generációnk iránt érdeklődő Kovács Andrásnak, a filmrendezőnek. Mi nem akarunk úgy élni, mint az előttünk járók. Mi nem akarunk skatulyából kihúzott elegáns majmok lenni, minket nem lehet semmilyen karrierrel megzsarolni, elvárt üres viselkedésre, hazudozásra rászorítani, mi egymásnak akarunk tetszeni, nem nektek, vén képmutatók! Mi őszinték vagyunk, tiszták, bármit gondoltok is rólunk. Megöleljük egymást, ha ehhez támad kedvünk, és nem érdekelnek az ósdi tilalomfáitok. Ti vagytok az erkölcs-telenek, mert a szeretőinket szexuális ajánlatokkal molesztáltjátok a vizsgákon és a szeminárium utáni tanár-diák megbeszéléseken. Mi nélkületek és ellenetekre fogunk élni, ha átvesszük ezt az országot és ezt a világot. Addig is úgy élünk, mint-ha Ti nem léteznétek. Kommunákat fogunk létrehozni, és a saját értékrendünk

szerint fogunk élni, ahogy valójában már most is kommunában élünk itt a kollégiumban. Testvérként, egy nagy család tagjaiként.

Hogy kik azok a „Ti”? A köpönyegforgató hatalomgyakorlók, a dogmákat szajkózók, a hozzájuk elvtelenül törleszkedők, a fontoskodó törtető és a gyáván meghunyászkodók, akárhány évesek. És kik vagyunk „Mi”? A lélekben szabadok, az előítélet-mentesen gondolkodók, a való élettel társalkodók. Előőrseink ott vannak az előző generációkban is, de a derékhadat a mi nemzedékünk adja. (Nem egész egy évtized elteltével ilyeneket írok egy könyv margójára: „Hát igen. Egyenként dolgoznak meg bennünket. Kirángatnak bennünket természetes közegünkéből, erőt adó közösségeinkből, ledarálnak, és mire észbe kapnánk, már olyanok vagyunk, mint ők. Rettenetes!”)

Megyek tovább. A könyvtárban elveszek a könyvek közt. Istenem, mennyi kincs, hova nyúljak, melyiket szeressem? A bőség elkábít, az idő- és térbeli kalandozás rabul ejt, kifoszt, elveszítem önmagam. Majd évtizedek múlva az internet végtelen országútján fogom érezni ugyanezt. Vissza, vissza a hús-vér életbel!

A második emeleti tanulószoba (vagyis inkább terem) előtt Spiró Gyuri szelent, majd böffen egy hatalmasat. Erre a célra ez a legjobb hely, mert a lépcsőház visszhangja könnyebben megformálja a hajókürt hangját, megsokszorozva a folyosón sem lebecsülendő hangerőt. A hímzett asztalterítőbe csomagolt etióp Metikou, mint akit nem érinthez tisztátalanság, méltóságteljesen vonul a közelben lévő szobája felé. Pár számmal odább a százéves Mohamed al Futaih „keresi az igazságot” valamely igazságra szomjazó hajadonnal. Erland Justiniano Jimenez, a bolíviai szépfíú szobája is abban az irányban van. („Jaj, de sinos vaj...!” – ezzel a mondattal ritkán téveszt célt. Az akcentusából azonnal kiderül, hogy külföldi, és a legtöbb lány megszedül a lehetőségtől. Bolíviáról elég annyit tudni, hogy külföld.)

A Spiró él-hal a botrányokért. Író akar lenni, és ahhoz nem elég, ha valaki megtanul írni, szükség van a figyelemfelkeltés nyers és cizellált technikáira egyaránt. A Mikulás-műsor csasztuskájában többeket fölládoz egy-egy poén oltárán: a Csizmadia Sanyi „kisámfázza” a szerelmét; ország-világ elé tárja Bollók Jancsi gáláns úri kalandjait, ez utóbbit menyasszonyának és későbbi feleségének jelenlétében. Jobbra-balra dőlünk a csillapíthatatlan röhögéstől. Ebből a fiúból igazi író lesz, akárki meglássa! Az érintettek az öklüket rázzák.

A tanulóban egy üveg tej mellett lehet legjobban vizsgára készülni. A tej a körte közértből van, ahol egy kedves fiatal lány meri-méri mosolyogva a merőkanállal a vastag nyakú kannából a literes üvegbe a hófehér levet. Az ember nem állja meg, hogy ne mondjon neki valami huncutkását, mire ő nyertve felnevet. (A közértekben dolgozó lányok mindig hamarabb elkelnak, mint a bérszámfejtésen dolgozók.)

A folyosón Kis Máté döntöget egy szekrényt, Berkes-Brinyó harsány kacagása közepette. (Mindnyájan tudjuk: Brinyó [Brignot?] barátunk fakírtanoncként deszkákat rak az ágyába, azon alszik, mert az úgy egészséges. Rémlik, hogy kiálló szögek is vannak a deszkában.) A háttérből Galamb Laci megrovó hangja hallatszik: „Mit csinálsz, Elsős?” Galamb Laci mindenkit Elsősnek szólít. A sarki szobában Doba Laci szerelmi technikákat magyaráz szobatársainak. Egy másik szobából a Kis Gyuri vallomása szűrődik ki: „Szerelmeskedés után én napokig direkt nem mosdok, hogy sokáig magamon érezhessem a szerelem illatát...” Megint máshonnan: „Mi vagyok én, tenyészmén?” A közeli WC-ből a fekete bőrű Dzsigi fordul ki, fülig érő szájjal. Élmény a nevetését hallani. A mosdó nyitott ajtaján keresztül Góhér Gyula látható, amint meztelen testére locsolja a mosdótálból a vizet. A mosdóban ugyanis nincs zuhanyozó. A zuhanyozók lent vannak az alagsorban, ki az az örült, aki a napi tisztálkodás érdekében lerohan a három szinttel mélyebben fekvő zuhanyozóba?

A mosdóval szemközti szobában a kiírás szerint csupa nagy tekintélyű szaktudós lakik: Gyórrffy Miklós szexológus, Szabó Csaba figatológus, M. László világotudós és – a negyedik úgy rémlik, hogy csak valami egyszerű mezei pszichológus.

Az egyik szoba ajtaján dülöngélő betűkkel alkalmi értesítés: „Kedves Fiúk! A szalonban most éppen egy kis műsor zajlik, kéretik nem megzavarni az előadást. Üdvözlettel: Fazi Bácsi.” A szituatív művésznek tekinthető, különleges karakterű Horváth Miklós addig hívott mindenkit „Fazon”-nak, amíg végül ő lett mindenki „Fazon”-ja. Attól kezdve önmagáról Fazi bácsiként szokott beszélni. Legendák keringenek a poénjairól. Maga is gyárt legendákat egy budaörsi születésű, Egon Wünzenbergnek nevezett fiktív személyről, háborús ellenállóról, remélve, hogy Budaörs főterén előbb-utóbb szobrot fognak emelni ennek a nem létező hősnek. Csakúgy, mint egyéb nem létező háborús veteránnak, baloldali hősnek országszerte.

A másik szárny szobáiban időnként cifrább dolgok is megtörténnek. Takarítónő nyit be fényes nappal az egyik szobába, napi teendőit végzendő. Egy „Jeszusom”-ra redukált sikoly, egy ajtócsapás és még aznap este egy rendkívüli kollégiumi gyűlés. Az ok: a Szuszekár nem zárta kulcsra az ajtót, miután beteretelte ágyába alkalmi partnerét. Tóth Gábor igazgató fölháborodása jogosnak tűnik. A lány baráti körben állítólag ilyeneket mond: mit kell ebből olyan nagy ügyet csinálni, számára egy ilyen kaland alig több annál, mintha szomjúságában fölhajtana egy pohár vizet. (Nem lett népszerű ezzel a mondattal. Pedig ez még csak a jelenségnek a prűdéria része.)

A nők teljes felszabadulása ugyanis úgy vált lehetővé, hogy a jog élet-halál urává tette őket a saját magzatuk vonatkozásában. Ez valahogy nincs rendben így. Hány lélekben összeroskadt fiatal nő fizet gyerektelenséggel ifjúkori

szertelenségei miatt! Az abortusz a szexuális forradalom lényegi árnyoldala, ebben mindnyájan egyetértünk.

Közeli barátom szavát napok óta nem hallani. A tüzetes faggatózás után megnyílik: a lány, akivel jár, terhes, és szülői tanácsra vele, a gyerek apjával megszakított minden kapcsolatot. A gyereket a lány meg fogja ugyan szülni, de azt tervezi, hogy titkos örökbeadással azonnal megszabadul tőle. Barátom vállalná a gyereket, a nőt szívesen elvonná feleségül, de a család szerint ő nem elég „partiképes”.

A dolognak nincs megoldása. A gyerek állítólag a nő testének része, ő rendelkezik vele. Barátomnak csak az a reménye marad, hogy egyszer véletlenül belebotlik majd a fiába valami váratlan helyen és időben. (40 év múltán a fiú kinyomozza és fölkeresi apját, de nem igazán tudnak mit kezdeni egymással. Két felnőtt ember mustrálgatja egymást. A vér szerinti anya már nem él.)

A szerelem évszázadok óta szedi áldozatait. Egy szelíd, jóarcú, jó tanuló fiú fölvgja az ereit, és az arája jelenlétében kiugrik az ablakon. Más nincs is a szobában, csak ők ketten. Halállal végződő történet. A jó ízlés tiltja, hogy az ember alternatívákat vázoljon föl, magyarázatokat keressen.

A történetnek van egy humorosabb változata is. N. Béla nevű kollégista társunk az egyik éjjel kétszer is becsönget a Ménesi út 11–13.-ba: először öltönyben, későn jövőként, másodszor széntől fekete pizsamában. A két becsöngetés között pizsamára vetkőzve szerelmi bánatában kiugrik a második emeleti ablakból, de szerencséjére (pechére?) ablaka alatt az udvaron puha szénporrakás fogadja. Éjjel az udvar felől nem lehet bejutni a kollégiumba, a kerítésen kimászva ismét az utcai csengő kínál csak bebocsátást. A jelenethez képzeljük el a portás néni arckifejezését is. Meg a maszatos delikvensét.

Elsős vagyok az Eötvös Kollégiumban. A harmadik emeleten lakom az egyetlen nyolcszemélyes szobában, de az előző év ötvenágyas orosházi kaszárnyahodályához képest ez luxusszálló. No lám, hiába ijesztgetett az Öreg Recsegőnek aposztrofált elhárítós tiszt, a „rohadt reakciós apámat” emlegetve, a fogda falára kent orrom vérét a megátalkodottságom bizonyítékának beállítva, hogy „nem mindenki fog ám ebből az előfelvételis századból egyetemre kerülni!” – most mégis itt vagyok. A fogdajegyem dekorációként a falra ragasztva.

(A zászlóaljparancsnok szerencsére nagyon szereti, ahogy a „Non ho l’età”-t éneklek. No és lassan magam is belátom, hogy a hósködésből egyenes út vezet a „futkosó”-nak nevezett büntetőszázadba, ahonnan megroggyanva lehet csak kikerülni. Megpróbálok tartózkodni az „öngyilkos” kinyilatkoztatásoktól, mint amelyet korábban írtam egy névtelen véleménykérő lapra: „Egy biztos: soha nem fogok emberre lőni. Hajlandó vagyok a szocialista Magyarországért dolgozni, de

a szocializmus fegyveres védelménél rám ne számítsanak!” A legközelebbi zászlóaljgyűlésen elszörnyedve olvassák fel a mondataimat. Név nélkül, mintha nem tudnák, kinek a keze-írása ez a szöveg. Bizonyosságul, hogy ellenséges elemek is vannak a sorainkban. „Látják, elvtársak, és maguk még azt hitték, hogy mi csak képzelődünk, mikor arra hívjuk fel a figyelmet: az ellenség mindenhova befurakodik, itt van közöttünk!”)

Kollégista szobatársaim mind különleges emberek, egyéniségek, de azért nem árt az óvatosság. Légrády Viktor – elmondása szerint – a pannonhalmi gimnáziumban lett materialista. Ma orosz-filozófia szakos hallgató, aki harmadik szaknak fölvette a magyart, és le fogja adni a filozófiát. Egyik teát főzi a másik után, mert „ami jó, azt meg kell ismételni”. Filosz alkat, pontos, alapos. Mint egy lexikon. A szerelem egyelőre inkább csak keserűség forrása nála, a testi vonatkozások visszataszító elemei miatt, de eljön majd az idő, amikor méhecskeként szálldos egyik virágról a másikra, édes mézet gyömöszölve az altesténél található nektártartályokba. Viktort nagyon lehet szeretni, évekig ragaszkodom a közelségéhez. Engem valamilyen oknál fogva életművésznek tart. Marhaság. Talán azért, mert itt az egyetlen mindenekelőtt két vadonatúj élettantárggyal ismerkedem, kissé megkésve: A „Budapest” nevű tantárgy az egyik, a „Női Test és Lélek” a másik. (Viktor évek múlva festeni kezd, képeit a „mágikus realizmus” címkével fogják ellátni.)

Attila – ő is filozófus – állandóan alszik. A nappali fényben a szemét letakarja egy összehajtogatott kendővel, amelyet a Balázs Jóska kuncogva „szemfedő”-nek nevez. Attila 29 éves öreglegény, ő már a tanításból jött vissza nappali szakos egyetemistának. Korábban felsőfokú tanítóképzőt végzett Győrben. Szelíd, tapintatos alkat, Szerb Antal a kedvence. Időnként meglátogatják őt tudós barátai, Gergely András, Ágh Attila. Szerb Antalról és a nemrég nyugatról becsempészett magyar nyelvű, kortárs polgári filozófusokat bemutató bestsellerről szívesen cserélnek eszmét a szintén szobatárs Zeley Lászlóval, a későbbi rádiós hírfőnökkel. Zeley Teller Edéért lelkesedik, és rövidesen levelezésbe kezd a közismerten erősen jobboldali beállítottságú, Amerikában élő atomtudóssal. (Évtizedek múlva, 2001-ben magam is találkozom a 94 éves tudóssal, aki szimpatizál a Magyarországot irányító „fiatalemberek”-kel – ők akkortájt kínálják fel neki a Corvin-láncot, amelyet elfogad –, de nem érti, hogy régi budapesti barátjától – Zeleytől – miért kap ellenkező előjelű értékelést ugyanezekről a fiatalemberekről. Ez a Pestről szuggerált kritikai vélemény a tudós halála után egy Tellernek tulajdonított, az ő tényleges nézeteivel ütköző levélhamisítvány formájában mindenféle kellemetlen következmények forrása lesz aztán.) Zeley Laci tele van eredeti ötletekkel: levelet ír Nixon lányának, hogy ő szívesen megismerné az amerikai valóságot, de a pénztárcájából nem futja a repülőjegyre. A Nixon lánya erre küld neki egy

repülőjegyet. Valaki nyilván lebeszélte Zeleyt erről az útról, mert végül is nem utazik. Ne felejtsük el, az utazáshoz nem elég a repülőjegy: útlevél is kell hozzá! (Zeley segítőkésznek mutatkozik, amikor évtizedek múlva amerikai balesetemmel kapcsolatban levelet akarok eljuttatni az Egyesült Államok elnökéhez.)

Csomós Gyulától, filozófus katonatársamtól, jelenlegi szobatársamtól megtanuljuk, hogy a kidurrant elektromos teafőző spirál két vízbe mártott zsilettpengével pótolható. Gyulával együtt – előzetes egyeztetés alapján – később egy Meziku nevű fekete kongói diáknak „bebizonyítjuk”, hogy értünk a gondolatolvasáshoz. Ő bizalmába avat bennünket, és elmeséli, miben rejlett Patrice Lumumba varázslatos szónoki beszédeinek a titka. Lumumba egy lavór formájú edénybe vért, könnyet, vizeletet és más gyanús eredetű folyadékot eresztett, majd békát, gyíkot és egyéb gusztustalan élőlényt főzött meg benne, és akkor e fölött a gőzölgő kotyvalék fölött gyakorolta a beszédeit, hogy azok varázserőt nyerjenek. Lumumbát jó ideig megölni sem lehetett, mert védte egy ágyékába rejtett tű. Ha rálöttek, a golyók lepattantak róla, vagy ő egyszerűen kiköpte őket. Amikor valaki elárulta a sebezhetetlenség titkát, kihúzták belőle a védelmét szolgáló tűt, így tudták végül megölni. Mezikutól azt is megtudjuk, hogy egy nő a kinshasai piacon túl mélyre hajolt le valami áruért, mire egy ottani fekete férfi – nem tudván parancsolni ösztöneinek – hátulról letámadta az elővigyázatlan hölgyet, botrányos ramazurit okozva a piacon.

Balázs Jóska nevű szobatársunk filmforgatókönyveket ír (azt titkolja, hogy regényeket is). Az egyetemen a Karafiáthtal meg a B. Révész Lászlóval keskeny-filmező csapatuk (szakkörük, szemináriumuk, klubjuk) van. Meséli, hogy legutóbb a pár évvel korábban, a Pécsi Sándor utánzásával-karikírozásával országos ismertséget szerzett Kern András amatőrfilmjét tárgyalták meg. „A Karafiáth túlzottan lehúzta, lehurrogta a filmet, ez a fiatal gyerek kis híján elsírta magát – meséli Jóska. – Nem lett volna szabad ilyen keménynek lenni vele.” Jóska azt is mondja, hogy a *Szegénylegényeket*, Jancsó Miklós filmjét be fogják tiltani, annyira szókimondó, annyira zseniális.

Balázs Jóska hangja gunyorossá válik, ha valakinek a kezében túl gyakran lát tankönyvet, vagy meghallja, hogy sokadszorra kap jó jegyet a vizsgákon. „Még a végén szakkollégista lesz belőled!” – mondja utálkozva. „Mi az, hogy szakkollégista?” – kérdem én. „Az egy gennyes társaság, párttagok és KISZ-vezérek belső maffiája, a tanszéki bennmaradás perspektívájáért elvtelen seggnyalásra kész stréber népség. De vannak köztük rendes gyerekek is” – szól a felvilágosítás. „Aha” – mondom. Ettől kezdve óvakodom a szakkollégiumtól.

Hétvégén a menyasszonyához hazasiető Zeley Laci meg a szabadjegyes Nagy Jóska (Nagy József Zsigmond) mindig távol vannak, de valahogy a többieknek is dolga támad. (A nagyszívű Nagy Jóska túl közel lakik, vasutas szabadjegyei vannak, az utazás nem kerül neki pénzbe. Számára a kollégium igazából csak egyfajta

biztonsági tartalék.) Elárvul a szoba, a könyvtár is zárva van. Marad a kistársalgó Pacsirta rádiója, néhány napi újságja, a nagytársalgó tévéje.

M. Laci egy vörösborral teli flaskót lenget felém: „Gyere, pajtás, megisszuk ezt a meszely bort, most hoztam vidékről. Valódi, szőlőből készült pincebor, de akár misebort is mondhatnék!” M. Laci az olasz tanszék másik gitárosa-énekesé, érkezésem előtt az egyetlen élőzene a házibulikon. „Nem lehet, Lacikám, holnap vizsgázom a Sallaynál! Legalább hármast kell kapnom, hogy meglegyen a jeles átlagom. Szükségem van a jelessel járó pénzre!” „Ó, a Sallay még életében nem adott hármasnál rosszabb osztályzatot, emiatt ne aggódj!” „De én nem tudok olyan jól olaszul, hogy tartósan mellébeszélhetnék! Meg aztán én nem vagyok ivós fajta, engem a lányok érdekelnek, a pia nem különösebben. Majd holnap, jó?” „Azt hiszed, holnapra marad ebből akár egy csepp is? A Szabó Csaba olyan, mint a szivacs, az ő közelében kiszárad minden palack. Gyere, főlváltva gitározunk, éneklünk, holnap meg jól levizsgázol. Mondom, hogy a Sallay nem adott még embernek hármast sem, nemhogy annál rosszabbat! Higgyél nekem, én jól ismerem a Gézát!”

Rejtélyes fickó ez az M. Laci. Azt mondja, kapott egy kétéves ösztöndíjat Brazíliába, de egy jó fél év után kiutasították, mert belekeveredett valami diák-megmozdulásba. „Részleteket ne kérdezz – mondja – erről nem beszélhetek.” A Légrády Vitya szerint az M. Laci egy igazi kalandoralkat, a szemében égő rejtélyes tüzek erre utalnak.

A másnapi vizsgán Italo Svevo magyar fordításban is hozzáférhető regényéről kell beszélnem, amelyet egyébként olvastam. Magyarul brillíroznék, de olaszul döcögve megy, nem tudom elég árnyaltan kifejezni magamat. A vizsgázató segít, a jóindulata nyilvánvaló. Ebben a pillanatban három-négy ellenőrző ember tódul be a Tanulmányi Osztályról, ki tudja, miért éppen most, és miért éppen ide. Talán híre ment, hogy a Sallay túl jólelkűen viszonyul az elsősök vizsgateljesítményéhez. Valószínűleg a tanár úr is így értelmezi az ellenőrzést, mert érezhetően arra törekszik, hogy bebizonyítsa az ellenkezőjét. A produkcióm értékelése végül: kettes, elégséges. Az átlagom így kerekén 4,5, ez már nem jó, ugyanis 4,51-től kapja az ember a jeles szintnek megfelelő ösztöndíjat. Nem kellett volna bedőlnöm az M. Laci dumájának! Jó, nem ő tehet róla, de mégis! Az első félévi jelesen elszállt.

Nyugtalanul alszom, annak ellenére, hogy a lány, akivel a decemberi születésnapom óta járok, a testével vigasztalगतott egész délután, egy rákospalotai lakás vendégszobájának jéghideg ágyában. A jéghideg a csontomig hatolt, a fűtött kollégiumi szoba sem tudja oldani, álmomba is elkísér. Álmomban az M. Laci évtizedekkel későbbi temetésén vagyok, furcsa módon egyedül az egykori olasz szakos kollégista társak közül. Az most nem számít, hogy ő a 80-as évek

végén milyen közel állt két pártfőtitkárhoz is, ő most csak egy a hajdani cimborák közül. Legszívesebben eljátszanám neki egyik kedvenc dalát, amelyet a Szabó Csabával és a Magyar Fecóval szoktak volt énekelni, de egyedül nem lehet két szólamban énekelni. Így csak magam elé dünnyögöm: „Ora, sei rimasta sola. Piangi e non ricordi nulla. Scende una lacrima sul tuo bel viso, lentamente, lentamente...”, miközben az én szememből gördül le egy könnycsepp. Ó igen, az ifjúság! Ó igen, a halál.

Az álombeli búcsúztatón szinte kizárólag külügyminisztériumi dolgozók vannak jelen, a családtagokon kívül. A nekrológot egy N. József nevű kolléga mondja, aki állítása szerint ugyanazokban az években maga is az Eötvös Kollégium lakója volt, mikor az elhunyt barát. No ugye, mégis csak van itt valaki abból a negyven évvel ezelőtti világból, ha nem is emlékszem rá! Hogyhogy nem ismerem? – kérdem magamtól. A ceremónia lezárultával megkeresem: „Szervusz, a beszédedből tudom, hogy Te is Eötvös-kollégista voltál, mondj valamivel többet magadról, nem emlékszem rád.” „Én nem voltam Eötvös-kollégista, direkt figyeltem rá, hogyan mondom. Én csak az Eötvös Kollégiumban laktam. Mi a Lacival nem voltunk kollégisták, minket oda helyeztek, mi csak ott laktunk, a Laci is meg én is.” „Mi az, hogy oda helyeztek? Ki helyezett oda?” „Ne gyerekeskedj! Tudod, hogy az egy egészen más társadalmi rendszer volt, minket oda helyeztek, nem érdemes róla beszélni. Szóval mi nem voltunk kollégisták, ez a lényeg, mi csak ott laktunk.” Jézusom! Az M. Laci is? Ő küldte volna rám az ellenőröket azon a 40 évvel ezelőtti vizsgán? Miért tette volna? Mit fogok még utólag megtudni az életemről, a társaimról, a szerelmeimről? Illúzióban éltem én is akkor a 60-as években, mint a Móser Zoli, aki felháborodottan tájékoztatott az Erdős Áginak „Szexuális élet a Kollégiumban” címmel tervezett tanulmányáról, mondván, hogy honnan szedte az Erdős Ági ezt az agyrémet?

Csatakosan ébredek. Nincsenek illúzióim a jelenkor disznóságairól, de M. Laciról nem hiszem, amit az álom mondott. Majd kiderül 40 év múlva, volt-e benne igazság. Ha kiderül. Nem érdemes ezen rágódni, mindenki a körülményeinek a foglya – térek napirendre az álom fölött.

Álmos téli hétvégék tipikus programja a házibuli vagy a mozi, esetleg a tévé. A házibulik korántsem olyan vadak és elvetemültek, mint azt kívülről gondolná az ember. A nagyjából kortárs költők, írók, színészek, operatőrök egyik-másikának hétköznapi arcáról lehet megtudni ezt-azt ezeken a bulikon. Így találkozom Baranyi Ferencsel, Simonffy Andrással, Bujtor Istvánnal, Timár Évával, Valtz (Vallai) Péterrel, Ráday Mihállyal és másokkal.

A Zalka Máté valamely leszármazottjának a buliján azon kapom magam, hogy vonzódom a házigazda lányhoz, holott ellenszenvet kéne éreznem iránta mint

a kiváltságosok egyik reprezentánsa iránt. A glédában álló márkás italok, a kubai fehér rum, az eredeti Beatles-lemezek miatt, a tokiói olimpián való részvétele miatt, a *Sayonara Tokyo* lemeze miatt. Ehelyett csak a biztató tekintet, meg a ruhán is átsütő friss töretlen test őszintének, ártatlannak vélt hívását érzem, és legszívesebben sutba dobnék minden más megfontolást. (Ez az ambivalens érzés a későbbiekben is sokszor okoz gondot. Szabad-e szeretnem ezeket a kitenyész-tett széplányokat, akik a másik oldal szirénkarakterű termékei? Nincs válaszom a kérdésre.)

Egyetemista éveim igazi felfedezése – természetesen a beatzene megmagyarázhatatlan és az előző korosztály által érthetetlen Hordó-termi izgalmán túl – a 60-as években nagykorúvá vált film. Az olasz neorealizmuson nevelkedett alkotók érett alkotásai, a francia nouvelle vague újsütetű mestereinek izgalmas világa, a lengyel, magyar, cseh filmek táguló horizontja, a svédek nyugtalanító élveboncolásai, az amerikai ellenkultúra nemzedéki önvallomásai azt sugallják, hogy a jelenkor adekvát értelmezése nem a könyvtárakban, hanem a mozivásznonról olvasható a leghitelesebben. Irodalom és film kapcsolatáról írom majd a szakdolgozatomat is.

A kollégiumban klasszikussá érett rövidfilmeken (*Bagoly folyó, Négy évszak és így tovább*) szemléltetik a film speciális kifejezési eszköztárát. Megalakul egy keskenyfilmes kör, Balla Gábor Tamás vezeti. Kollégiumi híradót csinálunk, én a kivágott biztosíték cseréjét örökítem meg. Móser Zoli Jacques Prévert *Reggeli* című versét viszi filmre. Zoli földön fekvő vágánykereszteződéseket, egymásnak tolt szemetes talicskákat, megszólalni akaró görcsös fákat szeret fényképezni, a filmje is egymást követő fotókompozíciókból áll. A szobájában többnyire Edith Piaf *Szerelmi himnusza* zeng, de újabban ráállt Bartók *Concertójára*. Fényképek és zenehallgatás, zeneértelmezés: íme Móser Zoltán. (A 90-es években Rómában lesz a vendégem egy vacsorára. Fotókiállítása nyílik a Római Magyar Akadémián.)

A magyar focinak van még ereje ezekben az években, érdemes odaülni a képernyő elé. A Varga Zoli fényes tündöklésének és törvényszerű bukásának az évei ezek, beszédes párhuzamban a történelemmel. Varga Zoli a mi emberünk. Az öntörvényű gondolkodó, az elődökkel ütköző, nekik be nem hódoló, inkább világgá szaladó, szabadlelkű testvérünk. Varga Zolit gyakran látjuk a Kollégiumban. Egy kollégista lány meg Kovács Pisti, a lengyelbarát történész és költő társaságában. Egy alkalommal edzőjével, Lakat Károly mesteredzővel jön nyilvános beszélgetésre. Keresi a szót, fogadkozik, megpróbál az őt ellentmondásaival együtt felvállaló történész-edző kedvében járni, aki a folyamatos szakmai és sajtótámadásokkal szemben védőernyőt nyújt neki, de látszik, hogy ez csak ideig-óráig (értsd: három évig) fog neki sikerülni. Zolit már figyelik, jelentéseket íratnak róla: egyszer csak elege lesz ebből. (A halála előtti évben a fiammal és egykori

focista társaimmal fog Kápolnásnyéken örömfocit játszani, és dunakeszi lakáson a Kálmán Béla Puskás-könyve kapcsán fogja elmondani, hogy mért nem tudott tovább az álságos Magyarországon megmaradni.)

Másodikos-harmadikos vagyok. Zenekart hozunk létre, KISZ-vezérek (Rohonyi, Csucsorovics) szerzik a hangszórókat, erősítőket, mikrofonokat. Nem éppen minőségi áruk, de mi sem vagyunk minőségi zenészek. A szólógitáros Csucsorovics Imre játszik néhány Shadows-számot, én tudok néhány olasz dalt, betanulunk néhány Illés-szerzeményt. Rohonyi mester mindegyikhez nagyjából ugyanolyan ritmuskombinációban dübörög a hátunk mögött. Tóth Barna ennek a ritmusképletnek az alapján elnevez bennünket Diesel zenekarnak.

A zenekar a következő évben gyarapodik két új gitárossal, a katonaságtól frissen leszerelt G. Ferivel és katonatársával. Ez frissítést jelent a repertoárunkban, javul a zenei minőség. Angolszász dalokat is játszunk, egy részüket blablaszöveggel. Jómagam már csak énekelek, nyilván amatőr színvonalon. Ez a tapasztalat arra jó, hogy megérezzem: egyes lányszíveknek mekkora mákony az, ha egy fiúnak mikrofon van a kezében. Egyikük biztosít róla, hogy Magyarországon nincs még egy ilyen jó hangú énekes, mint én vagyok. A másik azzal hökkent meg, hogy ő még ugyan nem volt fiúval „úgy”, de most úgy érzi, gondolkodás nélkül az enyém tudna lenni. „Marha jó!” – mondja a szép Mátyás Klári a Monkees *Hiszek a szerelemben* című szám próbáján, és boldogan a nyakamba csimpaszkodik.

Földes Laci a társalgóban a mi zenénkre csinálja az ugrókötelezésre emlékeztető kézlengető figuráját. Aztán odasomfordál hozzánk, és azt kérdezi, hogy kutyát sétáltatni tudunk-e. Már-már gúnyolódásnak vesszük, de ő bővebben kifejtve megnevezi, hogy a Rolling Stones *Kutyasétáltatás* című számára gondolt. Azt nem ismerjük, de helyette szívesen eljátsszuk a Rolling Stones *Mama's Little Helper*-jét, és szent a béke. Földes Laci rendes gyerek, senki nem tud akkora átéléssel részvétet nyilvánítani valamely balul elsült história hallatán, mint ő: „Juj, de cikíí....!” Pár év múlva ő játssza a Nemes Dezső és Bódy Gábor harminc évig dobozban maradó filmjének a főszerepét – nekem egy riadóztató vöröskatona villanásnyi szerepe jut. Meg 8-10 napnyi boldog semmittevés a napfényes Pécs Kossuth utcáján. A film állítólag rólunk szól, a 60-as évek fiatalságáról. (Földes Laci zenei karrierje egy évtized múlva indul.)

Apropó Bódy Gábor! Valahányszor találkozom vele a Pesti Barnabás utcai bölcsészkar környékén – többnyire a Váci utcai oldalon –, mindig levág egy tizesre. A Truffeut-filmben láttuk ezt a meg-megisméltődő jelenetet, ő is, én is, és most mindegyikünk eljátssza a maga részét. Ő a „lejmos” szerepét, én a „balek”-ét. „Egy ideje nem mosdok – mondja egy alkalommal –, kíváncsi vagyok, meddig bírja az ember tisztálkodás nélkül.” Mi köze ennek a tizeshez? Semmi. Csak arra szolgál, hogy igazolja a pénzkéréseket. Lám, ő annyira bizalmas viszonyban van

velem, hogy a kunyerálás már nem is kunyerálás, csak egy természetesnek beállított jóbaráti szívességkérés az aprópénzből pillanatnyilag kifogyott barát részéről. (Évtizedek múlva, mikor belébotlok, így emlékeztetem erre a koldulás játékra: „Te közben neves filmrendező lettél, fordítsuk meg a szereposztást. Valahányszor találkozunk, én leváglak egy ezresre. Az egykori tízesnek nagyjából ez a jelenkori megfelelője. Áll a játék?” Beleegyeznek, de az összeget le fogja alkudni egy százásra. A smucig! Aztán, hogy kibabráljon velem, rövidesen tisztázatlan körülmények közt meghal.)

Valaki kitalálja, hogy a zenekarral menjünk le vidékre haknizni. Megyünk Őriszentpéterre. Rózsa Gyuri a konferansziénk, aki ebből az alkalomból a „Four Cats” hangzatos nevet adja a zenekarnak. Reggelig tartó dáridó, tréfa, móka, kacagás. Mi vagyunk a „fővárosi művészek”.

Zenekarunk karrierje egy év múlva csúfos véget ér. Az együttes dobosa (a párt és a KISZ üdvöskéje, mellesleg muzeológus a szakja) valamelyik múzeumból el-sikkaszt néhány nemesfém tárgyat, földarabolja, és anyagárban eladja, gondolom valamely ékszerésznek. Az ügybe (vagy egy másik, dobvásárlós-sikkasztós ügybe) érthetetlen és tisztázatlan módon belekeveredik a szológitárosunk is. A részletekről nem illik kérdezősködni. Tény, hogy pár évre mindkettejük hallgatói jogviszonya megszűnik. Ez egyúttal a zenekar végét is jelenti.

A társalgó érdekes történések színhelye. Vendégszereplések, bálók, kollégiumi gyűlések, előadások váltogatják egymást. A bálban mindig nehezen indul a tánc, mindenki másra vár, hogy elkezdje. Egy hirtelen ötlettel derékon kapom az apró termetű, hevesen tiltakozó Weimann Klárit, és körbekerülőgőzöm vele a társalgót, bizonyítandó, hogy nem vagyok szégyenlős, és azt is, hogy vállalom a barátságot nőnemű barátaimmal. Az ugyancsak apró termetű Barabás Rózsa, gimnazista osztálytársam húga a következő. A triumvirátus harmadik tagja, a „Büli”-nek (Bülbül szavú rózsák mennyei bokrának) becézett Németh Klári nem áll kötélnek: ő már elígérkezett a Gazdag Fecónak. A női szárnyban ők hárman a beépített embereink, hozzák-viszik a híreket. A Mini névre hallgató Weimann Klára egy kicsit „Mindenki Gyóntató Anyja”: Földes Laci is hozzá jár a lelkét föltárni, ki-gyomlálni. A Fazon meg a Totoche ugyancsak.

Jön a KEX együttes, a mókamester Baksa Sóssal, aki helyben rögtönzi a dalok szövegét, röhögő kóruossal a háta mögött. Mindezt zeneileg kifogástalan köntösben. A Pölöskey Pityu meséli, hogy egy ízben Baksa Sós így aktualizálta a rendőrök megjelenését az egyik rendezvényen, dallamba öltöztetve: „No lám, megjöttek a rendrendíthetetlen mihasznái is. Hogy a fene vitte volna őket valami melegebb égtájra!” És így tovább. A rendőröknek egy darabig fogalmuk se volt, min röhögnek olyan veszettül a jelenlévők – a báli ricsajból nem könnyű kiszűrni az énekelt szöveg szavait, összefüggéseit. De amikor rájöttek, hogy az ő rovásuk-

ra megy a játék, azonnal véget vetettek a zenének. A KEX botrányszagú együttes, csoda, hogy egyáltalán felléphetnek itt-ott.

Ide hozzánk általában kezdők jönnek, amatőrök, kísérletező ifjoncok. Mint a Halmos–Sebő-kettős. A kombináció egészen újszerű: gitárokkal népdalokat adnak elő. Aztán oldásként, mókás ráadásként még azt, hogy „Jaj de jó a habos sütemény!”

Erdős Ági összeállításában és menedzselésében irodalmi színpadi műsorokat adunk elő itt-ott. Az Egyetemi Színpadon, az Eötvös Klubban (ma ismét Centrál kávéház), a Fészek Klubban, a Nemzetközi Kollégiumban, egyéb kulturális intézményekben. Utassy Jóskát, Kovács Pistit, Oláh Jancsit, Rózsa Bandit, Kiss Benedeket meg a többieket mi szólaltatjuk meg először színpadon. Rajtuk kívül a trónját akkoriban megszilárdító Nagy Lászlót, Juhász Ferencet, korábról Adyt és József Attilát, külföldről Jorgosz Szefferiszt és egyéb görög poétákat (népzenével és tánccal élénkítve), Pablo Nerudát és más dél-amerikaiakat; de bemutatjuk a török és az iráni költészet gyöngyszemeit is.

A kollégiumi kultúrestek egyikén a televízió fölveszi Légrády Viktor egyik szerelmes versét. Így kezdődik: „Fehér zúzásig te hevít engem...” A vers elhangzása után Viktor levelet kap egy századnyi katonától, amelyben a kulcskérdés: a költő ugye az onanizálás semmihez sem hasonlítható gyönyörűségére gondolt a vers írásakor? A Vitya föl van háborodva, válaszra se méltatja a kérdezőket.

Különleges alkalom – egyfajta pótkarnevél – a Bakos Pista által bevezetett népi szokás, az április elsejei „zángózás”. Bakos Pista a madárijesztőtől kölcsönzött lukas kalapjában, szakadt ruhás aratószerelésében, vállán a kaszával igazi népi zsáner. A népdaléneklés nemes Eötvös-kollégista hagyomány, az éjszakába nyúló rendezvények mindig népdalénekléssel zárulnak. Ezen a mókás április elsejei napon is.

Tavasszal minden évben beadok egy útlevélkérelmet. Egyszer az olasz levelezőpartnerem meghívólevelére hivatkozva, máskor turistacélból, harmadszor az apám közjegyző által lepecsételt hivatalos meghívólevelét csatolva, kanadai úti céllal. Mindhiába, a válaszok rendre ezt visszhangozzák: „Útlevélkérelme ez idő szerint nem teljesíthető.” Azt, hogy miért nem, soha nem közlik. Rózner barátom Bulgáriába, Neszebarba hív, menjünk együtt sátrazni a barátnőinkkel, ahogy a Balatonon tettük az elmúlt nyáron. Megpróbálkozom egy személyi igazolványba illeszthető, szocialista országok meglátogatására jogosító úgynevezett betétlap kiváltásával. Ezt a lakóhelyem szerint illetékes zirci rendőrségre kell beadnom. A válasz ezúttal is nemleges. Bejelentkezem egy távoli pesti rokonhoz állandó lakosként, hátha itt több szerencsém lesz. És valóban: a következő évben Pozsonyba én is elutazhatom a kollégista csapattal, azt követően meg az NDK-ba, az Endrey Gyuriék által már megtapasztalt Rügen-szigeti mezőgazdasági

termelészövetkezet földjeire káposztát kapálni. Sőt egy évvel később a szocializmus fellegvárába, a Szovjetunióba is elmehetek egy nemzetközi építőtáborba alapokat ásni, lapátolni! A szocialista országok tehát megnyíltak előttem. De Nyugat-Európa, Jugoszlávia szóba sem jöhet.

Pedig most itt van az óriási lehetőség, egy bolognai cserelátogatás. Az ot-tani egyetem hallgatói jönnek ide, a mi egyetemünk olasz szakosai és Eötvös-kollégistái (meg egy sereg KISZ-vezér) pedig oda, egy repülőgépre való charterutasként. A csoportos útlevelbe hátha beleférek!

Nem, nem férek bele. Az Eötvös Kollégiumból mindenki mehet, aki jelentkezett, az Olasz Tanszékről is. Én kollégista is vagyok, meg olasz szakos is, én nem mehetek. Én nagyon veszélyes embernek számítok. Talán még a gépet is fölrobbantanám, de lehet, hogy csak eltéríteném, amilyen megátalkodott gonosztevő vagyok. Fúj!

Sebaj, az ide érkezők is érdekesek, ők is olaszul beszélnek. Ráadásul hasonló korú lányok vannak köztük! Megkörményezhető olasz lányokat még nem is láttam eddig életemben, ide Magyarországra csak nejlonharisnyával és egyéb bővli csalétekkel felszerelkezett férfiembernek szoktak érkezni, akiket általában fehér lovas hercegnek kijáró bánásmód, mi több, feltétel nélküli kapituláció, lányaink-asszonyaink kényeztető és egymással vetélkedő rajongása szokott fogadni. Bár ez a csoport is magával ragad feleségnek egy szemrevaló egyetemista lányt közülünk (a lányból, Miliczky Erzsiből később tiszteletbeli magyar konzul lesz Bolognában), de ezek legalább szimpatikus, hasonszőrű fiatalemberek, akik a mi lányainkért cserébe barátkozásra átengedik nekünk az ő útitárs lányait. (A búbjajos Stella-Svanitella: „Siamo biricchine, ma non siamo puttane!”) Így aztán minden rendben van.

Negyed-ötödéves koromban Kardos Tibor professzor két ízben is meglepő jóindulatáról tesz tanúbizonyságot irányomban, pedig – szűkös nyelvtudásom következtében – nem vagyok én különösebben jó az Olasz Tanszék tárgyaiból. Hozzá meg különösen nem dörgölöztem soha, sőt bizonyos természetű, nem egészen megalapozatlan ellenérzéseim vannak vele szemben. Csak arra tudok gondolni, hogy a lelke mélyén szimpatizál az én dacos „bakonyi betyár” alapállással, ki tudja? Tény, hogy olaszországi ösztöndíjat szán nekem, de az előzetes kérést a Belügyminisztérium nem hagyja jóvá. „Ha nem mehet a férj, akkor menjen a feleség!” – felkiáltással az ösztöndíjat megkapja a feleségem. (Ez a történet is áttételeken jut el hozzám, a másik még inkább.)

A Külügyminisztérium azt kérdi a professzor úrtól, hogy tudna-e ajánlani tehetséges vidéki fiatalembert külügyi munkára. „Persze, a Galántai Ambrust!” – vágja rá a professzor úr kapásból. Utánanéznek az adataimnak, visszaszólnak: „Ő nem jó. Tudna esetleg mást ajánlani?”

A foci pályája az egyetlen terep, ahol nem érvényesülhet a kontraszelekció. A négy fal közti igaz szerelmen kívül ez a fedezetlen őszinteség egyetlen lehetséges terepe. Itt nem érdem a párttagság és a kollaboráns magatartás egyéb külső-belső ismertetőjegye, nem jelentenek hátrányt a „disszidált” közeli hozzátartozók és a BM-nél számon tartott „kartotékadat” feljegyzései. Az egyetlen terep, ahol céljaidat és eszközeidet – önmagadat – mindenestől vállalhatod.

Szeretem ezt a közeget. Sokan megfordulnak itt, és itt mindenki önmagát adja. Az elegáns Bollók Jancsi, a fogcsikorgatva küzdő Inotai Andris, az öniro-nikusán nevetgélő Laki, a pályán is elemző-értékelő Münnich Iván, a mókás Stignitz-Sulyok Tamás, a harcos Balázs Jóska, a higanymozgású Tóth Barna, a szilaj Gyulavári, a nehézkes Németh Kálmán, a méltatlankodó Meziku, a nagy testű „CostaRica”, a rendíthetetlen Giday Árpai, a csapkodó-hangoskodó latin labdamester Juan Cabello, a csöndes, nagy lövőerejű Pócza Jani, a géppuskalábú, gyors Garami Laci, a körmönfont megoldásokat kedvelő Kálmán Béla és az elképesztően megbízható Csizmadia Miki. Az utóbbi hat emberrel – később egy kerítésen rendszeresen átmászó vendégszolgával kiegészülve – ütőképes csapatot hozunk létre, és váltakozó fölállásban végigverjük előbb a kollégium egyéb csapatait, majd egész Budapestet, elnyervén ezzel a főváros kispályás bajnoka címét. Én magam a napi alkalmi meccseken középpályán vagy a védelemben szeretek focizni, de a tétmérkőzéseken rendre beszorulok a kapuba, merthogy a jó kapus hiánycikk. Egy darabig prüszkölök ez ellen, de aztán megérezem az ízt. Azt, hogy egy-egy szoros mérkőzés végeredményét nemegyszer a kapusok közti különbség dönti el. Arról nem is beszélve, hogy helyzeténél fogva – legalább a kispályás focinál így van – meccs közben leginkább a kapus lehet a csapat szervezőereje, kvázi edzője. Azt mindenképpen ő dönti el (ha nem is önkényesen), hogy labdairítással kit hoz játékba, és helyzeténél fogva a pályát is ő látja át a legátfogóbban. Szóval: én lettem a Kapus. A barátság csapattársaimmal élethosszig tartóvá erősödik.

A vietnami háború évei ezek az évek. A világ minden jóérezésű embere ellenzi a háborút, az a Cambridge-ben tanuló amerikai fiatalember is, aki később az Egyesült Államok elnöke lesz (és aki a Fehér Házban sem tagadja meg korosztályá jelszavát: „Make love, not war!”). A Kollégiumban vietnami vendéghallgatók is vannak, akik valószínűleg itt láttak életükben először futball-labdát. Persze, hogy általános derűtség forrása, ha valamelyikük pályára lép. A kerek képű, szép arcú Viet gólrá éhesen ott ólálkodik a kapum előtt. A védők ügyet se vetnek rá, annyira veszélytelen. Mire komikus igyekezettel lekezelné a labdát, lecsapok rá, kézzel vagy lábbal, ő nagyokat rúg a levegőbe, a pályán és a pálya körül lévő egyre harsányabb hahotázása közepette. Nem szabadna így megalázni ezt a szegény gyereket, miközben a testvérei-rokonai-barátai a dzsungelben szaladgálnak összevissza a fejük felett géppuskázó helikopterek előtt menedéket keresve!

Elhatározom, hogy a következő előre vágott labdánál nem futok ki a kapuból, mi több, hozzásegítem egy gólhoz. A legjobb kapusokkal is előfordul, hogy potyagólt kapnak, nem? Igyekeztemért a Viet végtelen boldogsága kárpótol, amikor végre nagy nehezen a hálóba vánszorog a labda. Azt hiszem, igaza van Albert Flóriánnak: nem is igazi focista az, aki életében nem bundázott.

Kollégiumi gyűlések ritkán vannak, évente egyszer-kétszer. Az egyik biztosan a diákbizottságot és annak vezetőjét (titkárát) megválasztó gyűlés, a másik valamely rendkívüli esemény. Előbb a Kiss Sanyi (ma M. Kiss Sándor) a diákbizottság első embere, aztán a vehemensen kampányoló Varga Lajos. Egyikkel sincs semmi bajom, sőt miután a Kiss Sanyi másodikban a szobatársam lett, kiderült, hogy tulajdonképpen rendes gyerek, bár éjjel túl sokáig égeti a lámpát: ágyban fekvé szeret olvasni. Mégis: bizonyos fenntartásaim mindegyikkel szemben vannak (még a Bakos Pistivel szemben is, aki jóhiszemű falusi gyerekeknek – tehát testvéreknek – tűnik), hiszen ők a hatalom által kiszemelt, de legalább jóváhagyott személyek, és mint ilyenek, törvényszerűen párttagok. Az első rebellis módon megválasztott DB-titkár a Doba Laci, aki heves szócsaták után kapja meg a szavazatok többségét a párt hivatalos jelöltjével szemben. A Totoche meg jómagam is exponáljuk magunkat ebben a választási csatározásban. Ez az első alkalom, amikor ellenzéki érzelmeimnek széles nyilvánosság előtt hangot adok. A Hamvas Ferivel sincs semmi bajom, de ne a párt mondja meg, ki képviseljen engem és minket, többségi párton kívülieket! A következő évben az egyértelműen rebellis alkatú Ress Imrét választjuk meg DB-titkárnak. Alakulnak a dolgok. Negyedéves koromban belépek a szakkollégiumba. Már nem kötelező „Az 1956-os ellenforradalom” elnevezésű stúdium.

Az igazság kedvéért el kell mondani, hogy a KISZ-vezérré avanszált, közismerten párttag Könczöl Csaba vetette fel a Dobát mint ellenjelöltet. A Könczöl Csaba rendes gyerek, nem tehet róla, hogy családtagként beleszületett a munkáshatalomnak nevezett maffiakörbe. Ugyanezt gondolom a Földes Laciról és néhány más kollégista társamról. Részükről a szocializmus megreformálásáért, szalonképessé tételéért folyik a számukra leginkább generációsharc-jellegű küzdelem. Tudatosan vagy tudat alatt bizonyára röstellik ortodox kommunista szüleiket és az általuk véghezvitt vállalhatatlan dolgokat, ezért állnak be a változást hirdetőik közé. (Persze az is tény, hogy őket nem érheti különösebb baj a renitens magatartásukért, az átmeneti kellemetlenségeket leszámítva.)

Az évszám, amikor a dolgok kinyílnak, egyáltalán nem mellékes. 1968-at írunk. Augusztus 20-ra még éppen hazaérek az utolsó Prágán és Pozsonyon át közlekedő vonattal Berlinből. A vonat Budapestre és a Balatonra özönlő NDK-s turistákkal tömve, az ajtó és a WC előtti térben heverészünk csomagjainkon és egymáson. A fejem egy német diáklány gyönyörű combjain nyugszik, néha

a kezem is odatéved. Megígérteti velem, hogy megkeresem a földvári Express-táborban. A biztonság kedvéért fölírja nevét és németországi címét is.

A megérkezés másnapján közli a rádió az internacionalista segélynyújtás tényét. Elsírom magam. Tavasz óta beszélünk egymás közt a csehszlovák–magyar–lengyel (és talán jugoszláv) együttműködés elvi lehetőségéről, a Szovjetuniótól fokozatosan függetlenedő, saját útját járó emberarcú szocializmus Közép-Európájáról, a nyugat-európai eurokommunista eszmerendszer keleti megfelelőjéről, ám most e helyett egy második rabszolgaság rémisztő képe rajzolódik elénk. Sírok, bár tudom, hogy a magyar közvélemény egy kukkot sem ért az egészből, még talán a káröröm sem áll messze tőle: úgy kell a nyavalyás cseheknek!

A '68-as év világszerte az egyetemista protesztmozgalmaké. Los Angeles, Párizs, Lyon, Berlin, Róma, Varsó, Belgrád mind-mind különböző intenzitású diáklázadások színhelye. A mi egyetemünk Prágát másolja. Bakos Pistáék a KISZ-ben nekilátnak a demokratikus centralizmus decentralizálásának, a szervezeten belüli viszonyok demokratizálásának. A Bakos a mi Dubcsekünk, Könczöl Csaba az ideológus Smrkovský. Nem lehet nem lelkesedni stencilezett kiadványaik cikkeit olvasván, amelyek valódi érdekképviselétről, újabb küldöttgyűlések szükségességéről beszélnek.

Magam is küldött vagyok. A kari tanácsbeli egyharmados diákképviselő követelése, az ösztöndíjak elosztásának, a külföldi ösztöndíjak odaítélésének diákközösségi beleszólási joga vannak terítéken, amikor Székely György dékán hatalmi szóval azonnal és örökre berekeszti a Kari Gyűlést, rémulten konstatálva: 1956 is így kezdődött! Bakosra, Könczölre a párt belső felelősségre vonása vár. Könczöl betegét jelent, kórházba vonul. Ám a kezdeményezések eredményeként egy sereg egyetemista egyszer s mindenkorra tüzet fog. Egyesekből néma ellenálló lesz, másokból magányos partizán, megint másokból „reformkommunista” vagy „másként gondolkodó”. Totoche ezt követően beleveti magát a Studium Generale mozgalmába. (Hátrányos helyzetű tehetséges fiatalok előképzése, hogy alkalmassá váljanak az egyetemi felvételre.)

Néhány prágai diák sorsot húz: ki legyen az, aki tiltakozásul elégeti magát a Vencel téren. Jan Palachot választja ki a végzet. Nem unta el az életet, nem akar mindenáron meghalni, baráti, szerelmi kötődései vannak, mint nekünk, mint minden huszonevesnek, de fegyelmezetten végrehajtja a közösen kitervelt akciót.

Mélyen megráz az eset. Egyfolytában azt kérdelem magamtól, hogy én képes lennék-e rá, ha a véletlen úgy hozná. Napokig nem tudom magamat megnyugtatni. Amikor este visszaérkezem a kollégiumba, a portás Ilonka nénit népes sereg veszi körül, valamit hevesen vitatnak. Mindebből csak annyi érdekel, hogy most nem figyelnek rám és az asztalon elhelyezett füzetre, a későn jövők

füzetére. Lüktető halántékkal bal kezembe fogom a ceruzát. Tisztában vagyok vele, hogy a kirúgást, következőképpen a diplomámat kockáztatom, mégis meg kell tennem, minimum ennyivel tartozom a prágai mártír emlékének. A szokásos betűformáimat megváltoztatva, balkezes imbolygó kalligráfiával „A kimaradó neve” rovatba beírom: „Jan Palach”. A „Kimaradás oka” rovatba csak ennyit: „oroszk”. Torkomban dobog a szívem. A portás néni még mindig a körülötte állókkal van elfoglalva, engem talán észre sem vett. Gyorsan fölleszok a lépcsőn, lefekszem, és mostantól nyugodtabban alszom. Üzentem a hatalomnak. Azt üzentem, hogy Jan Palach él.

Senkinek sem beszélek erről a beírásomról, és tudom, hogy ennek hosszú évtizedekig így kell lennie. A Rákóczi úti Hómann-kéglin a Fazon Katájának arra a kérdésére, hogy mikorra teljesedik be jóslatom az egyesült Európáról, vagyis az orosz birodalomról való leválásunkról, azt felelem: „Nagyon sokára. Amikor magában a Szovjetunióban, sőt magában a Szovjet Kommunista Pártban merül fel a változás-változtatás igénye. De én még megérem. 2020 körül várható a dolgok ilyenén alakulása. 75 éves leszek akkor.” (Errare humanum est – mondom majd a '90 körüli években, elégedett mosollyal az arcomon. Büszke vagyok ifjúkori felismerésemre, a téves dátum ellenére is.)

Másnap van. A bejárat melletti asztalon nincs ott a füzet. Soha többé nem kerül oda vissza. A portásnő hangosan veszekedik valakivel, valamelyik diáktársammal: „Hagyjanak engem békén! Minden hülyeséget beírnak abba a füzetbe, aztán engem molesztálnak miatta. Hagyjanak engem békén!” Valaki nagyon sok kereszt-kérdést tehetett föl ennek a szegény asszonynak, ha ennyire kiborult tőle.

1969 tavasza van. Hosszú hónapok nyilvánosságtól való elzárkózása után az Eötvös Kollégiumba látogat Kádár János. A biztonsági emberek minden bokrot, minden fűszálat átkutatnak a kertben, valakit el is kapnak ebből az alkalomból. Valakit, valakiket, akik teljesen ártatlanul, véletlenül tartózkodtak valahol, ahol akkor éppen nem illett tartózkodni. A látogatás célja nyilvánvaló: lehűteni a kedélyeket ebben a hagyományosan rebellisgyanus intézményben. Tán még nekem is van benne hangyányi szerepem, hogy a nagyfőnök éppen ide látogatott.

A látogatáson kérdezni is lehet. Persze ésszerű legyen, aki kérdez. Könnyen magára irányíthatja a belügyi szervek érdeklődését, és ez nem mindig előnyös. De én már vérszemet kaptam az elmúlt hónapok eseményei nyomán. Azt kérdezem, gondosan ügyelve a kérdés becsomagolására: „Csehszlovákiában természetesen meg kellett védeni a szocializmus vívmányait. De ha a csehekkel, szlovákokkal szembeni kölcsönös gyanakvásokra, sérelmekre, vádaskodásokra, mi több, ellenségeskedésekre gondolunk, nem merült az fel, hogy a frissen megkötött magyar–csehszlovák barátsági szerződésre tekintettel a most talán nem alaptalanul remélt jószomszédi viszony kialakítása érdekében jobb, ha mi

kimaradunk az elvtársi segítségnyújtásnak ebből a változatából? A Szovjetunió egyedül is képes lett volna a szocialista rend megóvására Csehszlovákiában.”

Kádár hosszasan válaszol a kérdésre. Illetve nem a kérdésre válaszol, hanem fél óráig részletezi, milyen sokszor és sokféle módon hívták fel Dubcsek figyelmét arra, hogy határozottabban lépjen fel a veszélyes jelenségekkel és csoportokkal szemben, hasztalanul. „Értsék meg elvtársak, a szocializmus megvédése érdekében muszáj volt beavatkoznunk.” Azaz: ahogy 56-ban Nagy Imrét, most Dubcsek nevű elvtársát és barátját (és ezzel együtt a magyar és a közép-európai népek függetlenedési esélyeit) is „kénytelen” volt elárulni Moszkva bizalmának megtartása érdekében. (Ez a dupla-Júdás pontosan tudja, hogy innen már nincs visszaút. Tudja, hogy addig él, amíg a hatalmat a kezében tudja tartani. Épp ezért a végsőkig ragaszkodik hozzá. Belehal, amikor félreállítják. Azon a napon, amikor Nagy Imrét rehabilitálja a bíróság.)

Még ugyanennek az évnek a decemberében Juan barátommal Prágába megyek, hogy valakinek elmagyarázzam: szeretem őket, és hogy odaállhassak a Vencel téren arra a megszentelt helyre, ahol egy velem egyívású prágai diák fáklyát csinált a testéből. Korántsem egyszerű vállalkozás. Ha valakihez magyarul, németül, oroszul szólok, undorral elfordul tőlem. Angolul nem tudok ekkor még. Legföljebb olaszul próbálkozhatnék, de ezt nem érti senki. Illetve dehogynem! Hát persze! Elmegyünk a Károly Egyetem Romanisztika Tanszékére, itt van, aki tud spanyolul, van, aki tud olaszul.

Itt is gyanakvás fogad bennünket. Kik ezek? Mit akarnak? Ki küldte őket? – járhat a fejünkben. Juan megmutatja spanyol útlevelét, ezzel valamelyest oldódik a gyanakvás. Juan még aznap éjjel együtt hál egy spanyol szakos lánnyal, nekem csak a beszélgetés marad egy olasz szakossal. Tőle tudom a részleteket a Jan Palach mártíromságát illetően. Ő mutatja meg pontosan a helyet, ahol a dolog történt. Meghatottan állok a tér legmagasabb pontján, a fémkerítéssel védett Szent Vencel szobra előtt. Elnézést kérek a tisztességes magyarok nevében. Egy embertől, egy prágai diáklánytól, de jelképesen egész Csehországtól – végül is ezért jöttem ide. Ne mondjátok, hogy ez semmi!

Már nem sokáig vagyok az Eötvös Kollégium lakója. Az utolsó félévre átköltözöm a frissen megnyílt Budaörsi úti diákszállásra, bár szakkollégistaként maradhatnék az Eötvös Kollégiumban. Vonz az újdonság, a kezdés, a honfoglalás izgalma, a számos felsőfokú intézmény hallgatóiból verbuválódott majdnem ezerfős diáksereg, az együttélés szabályainak a kialakulása, kialakítása. Itt aztán ismét beleütközöm Székely György dékán úrba. Tulajdonképpen büszke vagyok rá, hogy a megszólalásaim nyomán személyesen számon tart, és fölírta a nevemet arra a listára, akik soha, semmilyen minőségben nem lehetnek az ELTE BTK dolgozói.

Ezt persze nem köti az orromra. Akkor derül ki, mikor az idegenvezetőként átdolgozott nyár után szeptemberben átmenetileg a „Lovardának” becézett olvasóteremben kérek szerződéses állást (amíg végére járok a szakdolgozatomnak), ám az olvasótermi vezető a Dékáni Hivatalból azzal a hírrel tér vissza, hogy engem nem alkalmazhat. „A dékán úr személyesen emlékszik magára, a Budaörsi úti megszólalásaira. Miket mondott maga ott?” – kérdi a velem szimpatizáló vezető. (A jelenet 13 év múlva megismétlődik, pedig akkor nem Székely György a dékán. Előbb az Olasz Tanszék vezetője kínál állást, majd a Nyelvi Lektorátus vezetője. Bármelyiket örömmel elfogadnám, de a „lista” miatt ez nem lehetséges.) Nyelveket beszélő, kezdő fiatalemberként szívesen alkalmazna az MTI, csak az a fránya önéletrajz, meg a BM-kartoték ne lenne ott a háttérben! De innentől ez már egy másik történet.

Az Erzsébet híd oldalához simuló menzára még sokáig visszajárok – most én veszem meg a diákok menzajegyét –, de az Eötvös Kollégiumban nincs keresnivalóm. A menza este mintha az Eötvös Kollégium kihelyezett társalgója lenne, egyfajta magánklub, jelenlegi és egykori Eötvös-kollégisták találkozóhelye. Évekig idejár a Pölös, az Egyházffy-Kutyaffyra keresztelt barátjával, szinte mindig itt van Kiss Gy. Csaba, a Mini meg a Zampanó, vissza-visszatérő vendég az Utassy Joe. A '70-es évek forró napja a mindenkori március 15-e. Előbb csak a Petőfi-szobornál gyülekezőket molesztálja este a rendőrség. A következő években már a szobor közelébe se engedik a „nyugtalankodókat”, akik ily módon beszorulnak a Váci utca elejére, az épület boltíves szakasza alá, kapualjakba. „Menjenek haza emberek, nincs itt semmi keresnivalójuk!” – hangzik a hatalom képviselői részéről, akiknek csak egy része egyenruhás. „Látod, milyen rutintalan a pesti népl! Párizsban ilyen pillanatokban egy-kettőre fölszedik az utcaköveket, itt meg nem is kell fölszedni, elő van készítve minden, mégse jut eszébe senkinek, hogy barikádot építsen belőle” – mondja Utassy Jóska, de maga is csak nézi, hogy mi történik. (A Szabad sajtó úton valóban ott tornyosulnak a fölszámolt villamossínek csíkjából fölszedett kövek. Elkészült az első metróvonal, a felszíni villamosok rövidesen átadhatják helyüket a gépkocsiforgalomnak.)

A fölszólítások egyre nyersebbek, átváltanak tegező formába, aztán elkezdik egyenként elhurcolni a nem mozdulókat. A kapualjba tömörülők énekelni kezdenek, mint a halálra ítélték a kivégző sorfal előtt: „Kossuth Lajos azt üzen-te...” – és közben egyenként viszik és gyömöszölik be őket az oldalt várakozó személyautókba. „Hagyják abba az éneklést! – süvölt az egyik egyenruhás, miközben egy civil ruhás, akiben felismerem az egyik hozzám testileg-lelkileg közelálló lány sógorát, hajánál fogva vonzol egy hősiezen ellenálló diáklányt. Mi meg csak nézzük, nem akarunk áldozati bárányokká válni. Nézzük, de nem megyünk haza. Aztán szót fogadunk a rendőri felszólításnak („Távozzanak kérem!”),

és elindulunk a Váci utcán észak felé. Öten vagyunk egy sorban, amikor az egyik rendőr „Oszoljanak!” felszólítással közepén kettészakítja a láncot, és két különböző irányba taszigál bennünket. Fölháborodottan tiltakozom: ezt hogy képzelek? „Mutassa a személyi igazolványát!” – szólít fel az intézkedő rendőr, majd anélkül, hogy belenézne, zsebre vágja, és otthagy. Elmenőben valami olyasmit dörmög, hogy majd a megfelelő helyen visszakapom, de nem lesz benne köszönet. Ennek a fele se tréfa! Nem, nem akarok Baracskára kerülni, még rövid időre sem! Az apám életét kettétörte a börtön az '50-es évek elején, aztán amikor lehetett (és amikor már muszáj volt, dátum szerint 1956. november 22-én, anyám névnapján) világgá szaladt. Az apám életének a buktatóit mindenképpen el kell kerülnöm – „ezek” nem bánnának velem kesztyűs kézzel. Harcra, értelmes áldozatokra kész vagyok, értelmetlenekre nem. (Rendben van, gyáva vagyok, csak éppen megideologizálom a gyávaságomat.)

Az akkori feleségemet magammal cipelve szaladgálok, keresem a „nacsalnikot”. „Nézze – mondom neki –, ezen a napon annyi a kiszámíthatatlan esemény, hogy idejöttem a feleségemért, aki itt dolgozik, hogy biztonsággal hazakísérhessem. A maga beosztottja elvette tőlem a személyi igazolványomat, kérem, adja vissza. Ellenőrizze a feleségem igazolványát, hogy igazat mondok-e!” Szóval megúsztam, visszaadta. De a következő évben ismét itt vagyok, hogy a tömeget növeljem, és ezúttal magammal hozom két kezdő tanár kollégámat is, hogy lásák: mi ez az úgynevezett nacionalista randalírozás. Aztán egyszer csak ez is elmarad. Az iskolában magyartanárként nekem kell megrendeznem a március 15-i ünnepséget. Záróversként elmondatom Petőfi *Föl a szent háborúra!* című versét („Jön az orosz, jön az orosz, itt is van már valóba”). Április 4-én Váci Mihály *Valami nincs sehohol* című költeménye a záróvers. Népszerű tanár vagyok, lenyelik ezeket a finom üzeneteimet.

Az Eötvös Kollégiumba csak nagyon sokára, évtizedek múltával jövök vissza, miután körbejártam a Földgolyót. Mintha ifjúkori önmagamhoz térnék vissza. A társak is előkerülnek lassan, ahogy sorra mindenki nyugdíjas lesz. Elvileg minden tényező adott, hogy megtudjuk, kik is voltunk, kik is vagyunk valójában. Legtisztábban egymásban láthatjuk meg egykori és jelenlegi önmagunkat. Ha van hozzá merszünk, hogy tükörbe, egymás szemébe nézzünk. Mért ne lenne?

Tartalomjegyzék

<i>Laudationes externorum</i>	9
René Roudaut	11
François Laquièze	14
Monique Canto-Sperber	15
Salvatore Ettore	16
Andrea Ferrara	18
Chiara Faraggiana di Sarzana	21
P. J. Rhodes	23
Herwig Maehler	24
Chris Carey	26
Mike Edwards	28
Shawn Gillen	29
Nikolaus Hamm	32
Elisabeth Kornfeind	34
Leonore Peer	36
Christian Gastgeber	38
Hermann Harrauer	42
Herbert Bannert	45
Jana Grusková	46
Christine Glaßner	47
August Stahl	48
Javier Pérez Bazo	50
Alicia Gómez-Navarro	52
 <i>Laudationes Hungarorum</i>	 57
Réthy Miklós	59
Hoffmann Rózsa	61
Dux László	65
Mezey Barna	67
Szepessy Tibor	70
Hiller István	73
Keszei Ernő	74
Dezső Tamás	76
Kozma László	77

Soós Anna	79
Pintér Károly	82
Kátai Zoltán	84
Körmendy Mariann	85
Karsai György.....	87
Kincses János	90
<i>Rectores</i>	93
Conspectus	95
Gerevich Tibor: Az Eötvös Collegium története – Bartoniek Géza (1854–1930)	96
Kiss Jenő: Gombocz Zoltán életéről és munkásságáról	103
Markó Veronika: Szabó Miklós	113
Nagy János: Keresztury Dezső	126
Pál Zoltán: Lutter Tibor	132
Szijártó István: A világra nyitott ablak	136
Vekerdy József	145
Bertényi Iván: Igazgatói működésem az Eötvös József Collegiumban (1993–1996) . . .	147
Bollók János.....	149
Takács László	154
<i>Historica • Res gestae</i>	161
Gángó Gábor: Eötvös József és barátai egyetemi éveiről, különös tekintettel a politikatudományi képzésre	163
Garai Imre: A magyar középiskolai tanári szakma kialakulása	176
Tóth Magdolna: „A budai parti ígéretföldje”	203
Kovácsik Antal: Az Eötvös Collegium Ménesi úti épületének felavatása a korabeli sajtó tükrében	211
Markó Veronika: Hogyan lett az Eötvös József Collegium könyvtárából az Irodalomtudományi Intézet Eötvös Könyvtára?	220
Szojka Emese: Fülep Lajos néprajzi gyűjteménye	236
Kucsman Árpád: Kémikusok a régi Eötvös Collegiumban	272
Győri Róbert: A múlttal való tudományos leszámolás – Eötvös collegista geográfusok az 1950-es években	288
Czifrusz Márton: Helyek és pozíciók újraírása – Wallner Ernő, Lettrich Edit és a hazai szociálgeográfiai iskola viszonya Mendöl Tibor örökségéhez	312
Tóth Károly: Művészettörténészek az Eötvös Collegiumban (1896–1950).....	328
Ritoók Zsigmond: Klasszika-filológia az Eötvös Collegiumban.....	345
Kucsman Árpád – Liptay György: Eötvös-kollégisták a Fasori Gimnázium tanári karában	348
Kapitány Adrienn: Az 1950-es évek a Kollégium történetében.....	365

Marafkó László: Nagyhatalmak ugratása, avagy groteszk lapok az Eötvös Kollégium félmúltjából	378
Dénes Iván Zoltán: Diákmozgalom Budapesten 1969-ben	383
Bakos István: Emlékeim a kollégista Kilencekről	401
ifj. Arató György: „Szabadság a jelszavunk” Március 15-e az Eötvös Kollégiumban, 1955–1984	410
Szabics Imre: Az Eötvös József Collegium és az École Normale Supérieure	419
Nemes Tibor: Az Eötvös Collegium és az École Normale Supérieure közötti közvetlen kapcsolatok újraélesztése a 80-as években	428
Bubnó Hedvig: Összefoglaló a collegiumi spanyol nyelvoktatásról, 1992–2010	432
<i>Historica • Magistri</i>	435
Korompay H. János: Horváth János és az Eötvös Collegium	437
Móser Zoltán: Ha a szellem napvilága ragyog	456
Farkas Zoltán et alii: Czebe Gyula élete dokumentumokban.....	463
Szakály Sándor: Szurmay Lajos, tábornok az Eötvös Collegiumból	553
Szávai János: Gyergyai Albert és az Eötvös Collegium	563
Ress Imre: Hugo Kleinmayr és a germanisztikai oktatás megalapozása az Eötvös Collegiumban	570
Kiss Jenő: Zsirai Miklós	579
Keszthelyi Lajos: Bay Zoltán	596
Pál Zoltán: Keresztury Dezső igazgatósága az állambiztonsági megfigyelések tükrében	599
Keszthelyi Lajos: Faragó Péter	612
Farkas Zoltán: Gyóni Mátyás	617
Papp István: Kettős ügynök – Nagy Péter, Szabó Dezső és az állambiztonság.....	625
Balogh Elemér: Szász Imre versus Brusznay Árpád	638
Bottyán Gergely: Antal László és a mai magyar nyelvtudomány	643
Dörnyei Sándor: Emlékezés Tomasz úrra	648
Ifj. Tomasz Jenő: Tomasz úr és az Eötvös Collegium.....	653
<i>Memorabilia</i>	683
„Felújítani azt, ami érdemes” – Beszélgetés Elekfi Lászlóval	685
Tóth Gábor: Az idő sodrában	709
Lekli Béla: Az Eötvös Kollégium az 1956 utáni években	836
Gereben Ferenc: Egyetemi évek (1962–1967).....	838
Kósa László: Az Eötvös Kollégiumban éltem én is (1963–1967).....	861
Bakos István: Az Eötvös Kollégium autonómiaöregvései és Baráti Körének megalakítása.....	889
Galántai Ambrus: Szubjektív történelem	899

Studia Germanica 923

Balázs Sára: "Freiwillig dient der Geist":

Germanistik in der Veranstaltungsreihe des Lustrum Saeculare Collegii 925

Eve-Marie Kallen: Dezső Keresztury als Kulturvermittler und Pädagoge

und das Eötvös-Collegium 928

August Stahl: „Schlussstück“. Rilkes Sicht und Deutung des Todes 944

Frank Baron: Die Entstehung des Faust-Mythos im 16. Jahrhundert 962

Christine Glaßner: Zur handschriftlichen Überlieferung der Visiones Georgii 967

András F. Balogh: Schlacht der Stereotype in der Vngrischen

Schlacht des Jacob Vogel 975

Ilona Feld-Knapp Cathedra Magistrorum – Lehrerforschung.

Lehrer-Denken und Lehrer-Wissen 982

Géza Horváth: Elmar Tophoven, der Begründer des Europäischen

Übersetzer-Kollegiums 997

Anita Czeglédy: „Schutzmarke: der Steg.“

Interkulturalitätin Márton Kalász' Lyrik 1006

Studia Slavica 1021

Katalin Kroó: Slawistik in der Veranstaltungsreihe

des Lustrum Saeculare Collegii 1023

Urs Heftrich: Lew Tolstoi und Anton Tschechow: Zum Doppeljubiläum 2010 1025

Bettina Kaibach: Raum für Nostalgie: Steppe und Prärie in Anton Čechovs Step'

und Willa Cathers My Ántonia 1032

Wolf Schmid: Eventfulness and Context 1052

Studia Classica 1065

Tamás Mészáros: Klassische Philologie in der Veranstaltungsreihe

des Lustrum Saeculare Collegii 1067

Mike Edwards: The Application of Criticism to Textual Criticism 1069

Herwig Maehler: Pindar und die Tyrannen 1076

P. J. Rhodes: The Erxadieis inscription 1084

Artes 1093

Teleki Pál, a Collegium kurátora (1920–1941) 1095

Epikus és komikus collegiumi enumeráció 1935-ből – Közreadja: Takács László 1100

Farkas Zsuzsa: Fotótörténeti adalékok az Eötvös Collegium archív fotóiról 1119

Sütle Ágnes Katalin: Az Eötvös Collegium épülete 1137

Havas László: Hadrianus mint Pseudo-Alexandros? 1146

Sántháné Gedeon Mária: Kultúraközi kommunikáció: magyarságkép az angol mint lingua franca tükrében	1156
Csuday Csaba: Az irodalom: „negatívan élni”	1161
Szlukevényi Katalin: Kollégisták, költők, korszakok: szépirodalmi hagyományok az Eötvös Collegiumban	1165
<i>Membra et alumni</i>	1179
<i>Pro patria defuncti</i>	1211
Tartalomjegyzék	1215
Appendix – Mellékletek jegyzéke	1221

Kedves Olvasó!

Önre gondoltunk, amikor a könyv előkészítésén munkálkodtunk. Kapcsolatunkat szorosabbra fűzhetjük, ha belép a *TypoKlubba*, ahonnan értesülhet új kiadványainkról, akcióinkról, programjainkról, és amelyet a www.tygotex.hu címen érhet el. Honlapunkon megismerkedhet kínálatunkkal is, egyes könyveinknél pedig új fejezeteket, bibliográfiát, hivatkozásokat találhat, illetve az esetlegesen előforduló hibák jegyzékét is letöltheti.

Kiadványaink egy része e-könyvként (is) kapható:

www.interkonyv.hu

Észrevételeiket a velemeney@tygotex.hu e-mail címen várjuk.

Kiadja az Eötvös Collegium és a Typotex Kiadó, az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: dr. Horváth László – Votisky Zsuzsa

Tördelte: Vidumánszki László

A borítót tervezte: Tóth Norbert

Terjedelem: 85,6 (A/5) ív

Nyomta és kötötte: Séd Nyomda, Szekszárd

Felelős vezető: Katona Szilvia